

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

Pārskats par ārpustiesas strīdiem 2020.gadā regulējamo sabiedrisko pakalpojumu nozarēs

Ūnijas iela 45
Rīga, LV-1039
Latvija

T: +371 67097200
F: +371 67097277
E: sprk@sprk.gov.lv

www.sprk.gov.lv

I Ievads

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) saskaņā ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” (turpmāk – Regulatora likums) 32.panta pirmo daļu kā ārpustiesas instance izskata strīdus starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju un lietotāju vai starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem (turpmāk – strīds) par to tiesībām un pienākumiem, kas izriet no Regulatora likuma vai regulējamās nozares speciālajiem normatīvajiem aktiem.

Regulatora likums nosaka arī, kādās nozarēs sabiedriskie pakalpojumi tiek regulēti, kas ir sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji un lietotāji, kā arī kārtību, kādā Regulators izskata strīdus.

Valsts regulē sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu kā komercdarbību šādās nozarēs (turpmāk – regulējamās nozares): enerģētika (elektroenerģijas apgāde, siltumenerģijas apgāde, dabasgāzes apgāde), ūdenssaimniecība, elektroniskie sakari, pasts, sadzīves atkritumu apsaimniekošana (sadzīves atkritumu apglabāšana atkritumu poligonos), kopš 2020.gada 1.jūlija arī depozīta iepakojuma apsaimniekošana.

Ministru kabineta 2009.gada 27.oktobra noteikumi Nr.1227 „Par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem” nosaka detalizētāk to sabiedrisko pakalpojumu veidus, kuru sniegšanu nepieciešams regulēt.

Izņēmums, kad Regulators neizskata strīdus, kas izriet no Regulatora likuma vai regulējamās nozares speciālajiem normatīvajiem aktiem, ir par zaudējumiem, maksājuma dokumentiem vai parāda piedziņu. Šādus strīdus izskata tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā (Regulatora likuma 32.panta sestā daļa).

Regulators kopš 2002.gada visus lēmumus par strīdiem, kurus Regulators izskatījis kā ārpustiesas instance, publicē Regulatora tīmekļvietnē www.sprk.gov.lv.

Patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāju likuma (turpmāk – Strīdu risinātāju likums) 3.panta otrā daļa noteic, ka strīdus, kas izriet no Regulatora likuma vai regulējamās nozares normatīvajiem aktiem, izskata Regulators saskaņā ar Regulatora likumā noteikto kārtību. Atbilstoši Regulatora likumam arī Strīdu risinātāju likums noteic, ka Regulators kā ārpustiesas strīdu risinātājs ir institucionāli un funkcionāli neatkarīgs. Strīdu risinātāju likuma 13.pants noteic, kādu informāciju ārpustiesas strīdu risinātājs iekļauj savā iepriekšējā gada darbības pārskatā par strīdiem, kuru publicē savā mājaslapā internetā (tīmekļvietnē) līdz 1.martam.

Strīdu risinātāju likums attiecas tikai uz patērētājiem – fiziskām personām, bet Regulatora kā ārpustiesas strīdu risinātāja darbība saskaņā ar Regulatora likumu ir plašāka, jo Regulatoram ir tiesības izskatīt strīdus arī tad, ja iesniegumu iesniedz regulējamo sabiedrisko pakalpojumu lietotājs – juridiska persona vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs.

Šajā pārskatā netiek apkopota informācija par Regulatorā iesniegtajiem iesniegumiem, uz kuriem Regulators ir sniedzis atbildi saskaņā ar Iesniegumu likumu (Regulatora likuma 35.panta otrā daļa).

II Regulatorā izskatītie strīdi 2020.gadā

Regulators 2020.gadā izskatīja vienu ierosinātu strīdu ūdenssaimniecības nozarē, kurā pieņēma lēmumu pēc būtības un prasījumu apmierināja.

Pārējās regulējamās nozarēs 2020.gadā strīdi netika izskatīti.

Regulatorā izskatīto strīdu veidi 2020.gadā

Ūdenssaimniecības nozarē tika izskatīts strīds par pagaidu (uz būvniecības laiku) līguma par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai noslēgšanas priekšnoteikumu pamatotību.

Strīdu izbeigšana

Saskaņā ar Regulatora likuma 35.²panta sešpadsmito daļu Regulators strīda izskatīšanas procesu izbeidz, ja iesniedzējs atsauc iesniegumu par strīda izskatīšanu.

Regulators 2020.gadā nevienu ierosināto strīdu nav izbeidzis.

Ārpustiesas strīdu vidējais risināšanas ilgums

Saskaņā ar Regulatora likuma 35.panta pirmās daļas 2.punktu ne vēlāk kā 30 dienu laikā no dienas, kad saņemts iesniegums par strīda izskatīšanu un Regulators ir izvērtējis iesniegumu un pievienotos pierādījumus, kas pamato strīda priekšmetu un pierāda veiktos pasākumus strīda atrisināšanai izlīguma veidā, Regulators pieņem lēmumu par strīda izskatīšanas ierosināšanu.

Saskaņā ar Regulatora likuma 35.¹pantu Regulators izvērtē strīdu pēc būtības, konstatē lēmuma pieņemšanai nepieciešamos faktus un izskata strīdu triju mēnešu laikā no dienas, kad pieņemts lēmums par strīda izskatīšanas ierosināšanu.

Ārpustiesas strīda 2020.gadā risināšanas ilgums Regulatorā bija nepilni trīs mēneši no dienas, kad Regulators pieņēma lēmumu par strīda izskatīšanas ierosināšanu.

III Regulatorā 2020.gadā izskatītais strīds ūdenssaimniecības nozarē un tā būtība

Regulators izskatīja vienu strīdu par pagaidu (uz būvniecības laiku) līguma par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu daudzdzīvokļu dzīvojamai mājai noslēgšanas priekšnoteikumu pamatotību.

Sabiedrisko pakalpojumu lietotāja (daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu kopības, turpmāk – kopība) pilnvarotā persona (pārvaldnieks) vērsās pie sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja (turpmāk – pakalpojumu sniedzējs) ar lūgumu noslēgt pagaidu līgumu (turpmāk – pagaidu līgums) uz būvniecības laiku jaunizbūvētiem kanalizācijas un ūdensvada tīkliem dzīvojamajai mājai, lai izpildītu būvdarbus atbilstoši būvvaldē saskaņotiem būvniecības ieceres dokumentiem. Pakalpojumu sniedzējs pagaidu līguma noslēgšanai izvirzīja vairākus priekšnoteikumus, tostarp prasību samaksāt vēsturisko parādu, par ko spēkā stājies tiesas spriedums par šī parāda piedzišanu no iepriekšējā dzīvojamās mājas pārvaldnieka.

Regulators strīda izskatīšanas procesā secināja, ka Regulatora kompetencē ir izvērtēt strīdu starp pakalpojumu sniedzēju un lietotāju tiktāl, cik uz strīda apstākļiem ir piemērojams Regulatora likums, kā arī ūdenssaimniecības nozares speciālie normatīvie akti.

Attiecībā par lūgumu izvērtēt pakalpojumu sniedzēja rīcību vēsturiskā parāda jautājumā Regulators, ievērojot Likuma 32.panta sestajā daļā noteikto, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja un lietotāja strīdu par parāda piedziņu izskata tiesa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, secināja, ka no Regulatora likuma neizriet Regulatora kompetence saistoši lemt par parāda piedziņas jautājumiem starp sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju un lietotāju.

No strīda apstākļiem izrietēja, ka pakalpojumu sniedzējs jautājumu par vēsturiskā parāda piedziņu ir jau risinājis Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā (kā to noteic Regulatora likuma 32.panta sestā daļa), ceļot prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā pret dzīvojamās mājas iepriekšējo pārvaldnieku par saistību izpildi, spriedums bija stājies likumīgā spēkā un spriedums pakalpojumu sniedzējam bija labvēlīgs, proti, tiesa nospriedusi piedzīt no dzīvojamās mājas iepriekšējā pārvaldnieka vēsturisko parādu (kas izveidojies laika posmā no 2003.gada septembra līdz 2011.gada maijam) par labu pakalpojumu sniedzējam. No likumam "Par tiesu varu" 16.panta pirmās, otrās un ceturtais daļas izriet, ka tiesas spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā, ir likuma spēks, visiem ir obligāts un pret to jāizturas ar tādu pašu cieņu kā pret likumu. No strīda apstākļiem izrietēja, ka spriedums ir nodots piespiedu izpildei tiesu izpildītājam. Tādējādi Regulators secināja, ka par saistību izpildi – konkrētā vēsturiskā parāda piedziņu – uz strīda izskatīšanas brīdi nebija juridiski spēcīgāka noregulējuma. Līdz ar to attiecībā uz pakalpojumu sniedzēja izvirzīto pagaidu līguma noslēgšanas priekšnoteikumu – vēsturiskā parāda samaksas prasību – Regulators, izšķirot šo strīdu, ņēma vērā uz strīda izskatīšanas brīdi nodibinātos juridiskos faktus (spriedumu).

Attiecībā uz lietotāja prasījumu uzlikt par pienākumu pakalpojumu sniedzējam noslēgt pagaidu līgumu, Regulators citstarp secināja:

(a) Ūdenssaimniecības pakalpojumus sniedz un lieto saskaņā ar ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja un ūdenssaimniecības pakalpojuma lietotāja noslēgtu pakalpojuma līgumu, kā arī ievērojot Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumu, Regulatora likumu, Ministru kabineta noteikumus Nr.174¹ un vietējās pašvaldības saistošos noteikumus ūdenssaimniecības pakalpojumu jomā. Ministru kabineta noteikumi Nr.174 noteic, lai jaunu vai esošu nekustamo īpašumu pieslēgtu centralizētajai ūdensapgādes sistēmai vai centralizētajai kanalizācijas sistēmai, nekustamā īpašuma īpašnieks vai valdītājs pieprasa pakalpojuma sniedzējam un saņem no viņa pieslēgšanās tehniskos noteikumus (18.punkts). No strīda materiāliem izrietēja, ka esošais pārvaldnieks 2018.gadā bija saņēmis pakalpojumu sniedzēja tehniskos noteikumus, kā tas noteikts Ministru kabineta noteikumu Nr.174 18.punktā. Esošais pārvaldnieks īstenoja dzīvojamās mājas jaunu kanalizācijas un ūdensapgādes tīklu izbūvi atbilstoši būvniecības dokumentiem, tostarp pakalpojumu sniedzēja izsniegtajiem tehniskajiem noteikumiem.

(b) Tiesu judikatūrā² ir risināts tiesību normas – Regulatora likuma 24.panta pirmās daļas (par sabiedrisko pakalpojumu nepārtrauktas nodrošināšanas pienākumu) – interpretācijas un piemērošanas jautājums, vērtēta sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja rīcība saistībā ar parādiem un izdarītas atziņas, kuras, Regulatora ieskatā, ir attiecināmas arī uz sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu.

(c) Šī strīda lietas materiālos esošajā spriedumā (par vēsturiskā parādā piedziņu) vērtēts, ka atbilstoši Civillikuma 1587.pantam tieši līdzējiem ir pienākums izpildīt ar līgumu nolīgto. Šādu vērtējumu satur arī Augstākās tiesas spriedums³, ka saistības, kas izriet no iepriekšējā sabiedriskā pakalpojuma piegādes līguma, saista tikai šīs puses, jo tās ir izteikušas gribu noslēgt šo līgumu. Saistību izpildē un jaunu tiesisko attiecību nodibināšanā būtiski vērtēt apstākli, starp kādām pusēm bijis noslēgts iepriekšējais līgums un slēdzams jaunais līgums. Līdz ar to secināms, ka saistību izpilde, kas izriet no starp pakalpojuma sniedzēja un dzīvojamās

¹ Ministru kabineta 2016.gada 22.marta noteikumu Nr.174 "Noteikumi par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un lietošanu" 2.punkts.

² Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 6.novembra spriedums lietā Nr.SKA-676/2013.

³ Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 14.septembra spriedums lietā Nr.SKA-461/2016 (par Konkurences padomes 2013.gada 1.oktobra lēmumu Nr.E02-48).

mājas iepriekšējo pārvaldnieku 2002. un 2007.gadā noslēgtiem līgumiem, nedrīkstēja ietekmēt jaunu līgumu noslēgšanu par pakalpojumu sniegšanu dzīvojamajai mājai starp pakalpojumu sniedzēju un kopību kā līguma pusi un esošo pārvaldnieku kā kopības pārstāvi. Kopībai ir tiesības saņemt ūdenssaimniecības pakalpojumus, ja tiek izpildīti normatīvajos aktos noteiktie nosacījumi ūdenssaimniecības pakalpojumu nodrošinājuma pieprasījumam.

(d) Atbilstoši šī strīda apstākļiem pakalpojumu sniedzējs pagaidu līguma noslēgšanas atteikumu pamatoja tikai ar vienu apstākli – parādsaistību (vēsturiskā parāda) neizpildi. Līdz ar to Regulators secināja, ka pakalpojumu sniedzēja izvirzītais pagaidu līguma noslēgšanas priekšnosacījums par vēsturiskā parāda samaksu neatbilst Regulatora likuma 24.panta pirmās daļas tvērumam. Vēsturiskais parāds izrietēja no pakalpojumu sniedzēja un dzīvojamās mājas iepriekšējā pārvaldnieka 2002. un 2007.gadā savstarpēji noslēgtiem līgumiem. Spriedumā vēsturiskais parāds bija piedzīts no juridiskās personas – dzīvojamās mājas iepriekšējā pārvaldnieka. Atbilstoši tiesu judikatūrā (judikatūras maiņa)⁴ izteiktajai tēzei dzīvokļu īpašnieku kopība ir īpaša veida tiesību subjekts – tā spēj iegūt mantu, uzņemties saistības un būt par atbildētāju vai prasītāju tiesā. No lietā pastāvošajiem apstākļiem izriet, ka vēsturiskais parāds nav piedzīts no kopības, līdz ar secināms, ka kopībai pēc pamatota pieprasījuma ir tiesības saņemt ūdenssaimniecības pakalpojumus atbilstoši Regulatora likumā un Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā noteiktajam.

Konkrētā strīda izskatīšanas rezultātā Regulators atzina par nepamatotu ūdenssaimniecības pakalpojumu lietotājam izvirzīto prasību par vēsturiskā parāda samaksu kā priekšnoteikumu pagaidu līguma noslēgšanai un uzlika par pienākumu pakalpojumu sniedzējam noslēgt pagaidu līgumu ar kopību un tās pilnvaroto personu (esošo pārvaldnieku).

Lēmums (kas detalizēti ietver faktisko un juridisko apstākļu izklāstu un to izvērtējumu) pieejams:

https://www.sprk.gov.lv/sites/default/files/cmaa_files/LemumsN114D28082020.pdf

⁴ Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta 2019.gada 12.decembra spriedums (Lieta Nr.C31346614, SKC-109/2019).

IV Noslēgums un Regulatora ieteikumi

Izvērtējot 2020.gada strīdu pārskatā ietverto strīdu ūdenssaimniecības nozarē, secināms, ka pakalpojumu sniedzējam un sabiedrisko pakalpojumu lietotājam normatīvie akti noteic tiesības un pienākumus sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā un lietošanā, tostarp lietotājam noteiktajos termiņos veikt maksājumus par saņemtajiem pakalpojumiem un pakalpojumu sniedzējam regulāri sekot līdzi lietotāju maksājumu disciplīnai, lai neveidotos situācijas, kad ilglaicīgi ir sniegti pakalpojumi, nesaņemot par tiem samaksu. Normatīvie akti ietver tiesiskus instrumentus, kā pakalpojumu sniedzējs var laikus rīkoties, ja lietotājs neveic maksājumus. Ikvienam sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam viens no pamatpienākumiem ir nodrošināt nepārtrauktus sabiedriskos pakalpojumus. Tādēļ Regulators uzsver, ka pakalpojumu sniedzējiem ir atbildīgi jāizvērtē situācijas un faktiskie apstākļi pirms izvirzīt priekšnoteikumus līguma noslēgšanai pakalpojumu lietotājam. Pakalpojumu sniedzēju izvirzītajiem līguma noslēgšanas priekšnoteikumiem kontekstā ar konkrētās faktiskās situācijas apstākļiem ir jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajam. Savukārt pakalpojumu lietotāji ir aicināti vērsties Regulatorā situācijās, kad pakalpojumu sniedzēju rīcība un prasības nav pamatotas.

Regulators atgādina, ka strīdu izvērtēšana Regulatorā notiek saskaņā ar sacīkstes principu, tātad katrai strīda pusei ir jāpierāda savi apgalvojumi un prasījumi.

Regulators aicina interesentus iepazīties ar Regulatora tīmekļvietnē www.sprk.gov.lv pieejamiem lēmumiem par strīdu izskatīšanu un citu tur pieejamo informāciju. Lēmumos ir atspoguļoti katra strīda apstākļi un Regulatora argumenti, kas var palīdzēt izvērtēt jautājumu par vēšanos Regulatorā ar potenciālo strīdu. Vienlaicīgi Regulators vērs uzmanību, ka, izskatot katru strīdu, tiek ņemti vērā konkrētie tiesiskie un faktiskie apstākļi.